

สิทธิมนุษยชน : เกี่ยวข้องกับเรา อย่างไร

สิทธิมนุษยชน คืออะไร ¹

สิทธิมนุษยชน หมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ของบุคคล ที่ได้รับการรับรอง หรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทย มีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม

สิทธิมนุษยชน เกี่ยวข้องกับเราอย่างไร ²

หลายปีมานี้ สิทธิมนุษยชนกลายเป็นถ้อยคำที่มีคนนำมาพูด มาเขียน ถกเถียงกันมากขึ้น บ้างก็ว่าสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องของฝรั่งมังค่าไม่เข้ากับวัฒนธรรมไทย บ้าง

ก็ว่าเป็นเรื่องไกลหรือใกล้ตัวไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตัวเองมากนัก ทั้ง ๆ ที่สิทธินี้เป็นของทุกคน เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนเราตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นที่มาของความเจริญ สุข ความทุกข์ของคนเราและสังคมอย่างมาก เริ่มตั้งแต่ทารกเป็นเด็ก ซึ่งจะต้องได้รับการเลี้ยงดู ความรัก ความอบอุ่น การศึกษา เมื่อโตขึ้นจะต้องมีปัจจัยในการดำรงชีพ อาหาร ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า ยารักษาโรค มีงานทำ ฯลฯ อย่างเช่น ถ้าเป็นชาวนา ชาวไร่ ก็ควรจะมีที่ดินพอสมควร สำหรับทำมาหากิน ขายผลผลิตในราคายุติธรรม อยู่ในชุมชน สังคมและประเทศที่สงบ สันติสุข โดยมีปากเสียง เข้าร่วมกิจกรรมของสังคมและรัฐ ได้รับการบริการด้านต่าง ๆ จากรัฐ มีความเพ็ดพิลนกับศิลปะ วรรณกรรม คนเราจะได้สิ่งเหล่านี้มา จะต้องแสวงหา กระทำหรือดำเนินการอย่างหนึ่ง ซึ่งการแสวงหา กระทำ หรือดำเนินการดังกล่าว ถือว่าเป็นสิทธิของคนเราทุกคนและเป็นสิทธิที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดซึ่งรัฐและสังคมจะต้องยอมรับ สิทธิมนุษยชน จึงเป็นสิทธิพื้นฐานประการหนึ่งของมนุษย์เรา

¹ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542

² สรุปเรียบเรียงจาก “คู่มือสิทธิมนุษยชน ฉบับพลเมือง” โดย ผศ. จรัส ดิษฐาอภิสิทธิ์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สถาบันนโยบายศึกษา.

ทำไมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงเป็นสิทธิมนุษยชน

เนื่องจากสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคน จึงมีเนื้อหานับร้อยประการ ประการแรก ๆ คือ การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ด้วยมนุษย์ทุกคนล้วนมีคุณค่า ในฐานะที่มีชีวิต มีร่างกาย เลือดเนื้อ ความรู้สึกนึกคิด จิตวิญญาณ และมีความหมายต่อการดำรงอยู่ของมนุษยชาติของประเทศ และสังคมที่ตนสังกัด นอกจากนี้ไม่มีใครชอบการถูกดูหมิ่นเหยียดหยามและถูกปฏิบัติราวกับเขามิใช่เป็นมนุษย์ ฉะนั้น เราจะต้องปฏิบัติต่อมนุษย์ทุกคนในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์ มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีเหมือนกับเรา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จึงได้นำความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนมาบัญญัติไว้ในมาตรา 4 เพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมาตรา 26 เพื่อให้รัฐบาล ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐดำเนินการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ของประชาชนพลเมือง

สิทธิในชีวิตและร่างกายที่มนุษย์ขาดไม่ได้

สิทธิมนุษยชนที่มนุษย์ขาดไม่ได้ คือ สิทธิในชีวิตและร่างกายที่ประกอบขึ้นด้วยเลือดเนื้อและอวัยวะ 32 ประการ ไม่ว่าจะเป็นศีรษะ สมอง หู ตา ปาก หัวใจ แขน ขา เท้า ฯลฯ และมีอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด จิตใจ รู้เจ็บ ปวด รู้ร้อน หนาว ฯลฯ ชีวิตและร่างกายของมนุษย์ดำรงอยู่ได้ด้วยปัจจัยที่สำคัญ อาหาร อากาศ ที่อยู่ เสื้อผ้า ยารักษาโรค ฯลฯ ธรรมชาติและสภาพดังกล่าว เป็นบ่อเกิดของสิทธิมนุษยชนซึ่งมีมากมายหลายประการ สิทธิที่สำคัญมากและเป็นสิทธิที่มนุษย์ทุกคนจะขาดไม่ได้ ประการแรกคือ สิทธิในชีวิตและร่างกาย หมายความว่า มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะชั่วหรือดี มีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ในโลก มีสิทธิในร่างกายและดำรงร่างกายของตนตามธรรมชาติ สิทธิที่จะมีชีวิต และสิทธิในร่างกายเป็นพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนประการอื่น ๆ ผู้ใดมาจับ ชัง บังคับ ทรมาน ทำร้าย ฆ่า หรือการกระทำให้ชีวิตของคนใดคนหนึ่งสิ้นไป ย่อมเป็นการละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกายของคนเรา รัฐและสังคมจะต้องเคารพ

และคำประกันสิทธิประการนี้ หากมนุษย์เราไม่มีหลักประกัน หรือการปกป้องคุ้มครองสิทธิประการนี้ มนุษย์จะดำรงชีวิตท่ามกลางความหวาดกลัวและไม่รู้สึกปลอดภัย จะทุกข์ทรมาน สังคมก็จะประสบแต่ปัญหา ไม่สงบสุข

สิทธิในความเชื่อ การพูด และการแสดงความคิดเห็น

มนุษย์เป็นสัตว์ที่คิดได้ ด้วยมี “สมอง” มีสติปัญญา อารมณ์ ความรู้สึก และมี “ปาก” เพื่อพูด แสดงความรู้สึก ความต้องการ และความคิดเห็น การแสดงออกดังกล่าวเป็นธรรมชาติและเป็นความจำเป็นของมนุษย์เรา อันไม่เพียงแต่เป็นการบอกให้รู้ว่าคุณคิดอย่างไร ต้องการอะไร เท่านั้น หากยังมีผลต่อชุมชนและต่อสังคมอีกด้วยหรือเห็นแตกต่างกัน เสรีภาพนี้ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด ถือเป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่ง ผู้ปกครองหรือผู้ใดจึงไม่ควรห้ามคนเราคิดหรือพูด นอกเสียจากการพูดนั้นเป็นการพูดดูหมิ่น ดูถูก หรือทำให้เกิดความเสียหาย

ความคิดและความเชื่อของแต่ละบุคคลมีความหลากหลาย แตกต่างกันไปตามสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ จึงเป็นเรื่องยากมากที่จะทำให้ทุกคนมีความคิด ความเชื่อไปในทางเดียวกัน ซึ่งการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างก็เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาปัจเจกและสังคม

เสรีภาพทางความคิด เป็นเสรีภาพพื้นฐานประการหนึ่งของพลเมืองในประเทศระบอบประชาธิปไตย แล้วก็จะได้รับการคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญของประเทศประชาธิปไตยทุกประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยของเราฉบับปัจจุบันนำมาบัญญัติไว้หลายมาตรา โดยเฉพาะมาตรา 38 และมาตรา 39

มาตรา 38 “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา นิกายของศาสนาหรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนาบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน..”

มาตรา 39 “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น”

สิทธิในทรัพย์สิน : สิทธิที่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนเรามากที่สุด

สิทธิที่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่มากที่สุดคือสิทธิในทรัพย์สินและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ ตามที่ได้กล่าวแล้วว่ามนุษย์เรามีร่างกายเป็นเรือนร่างสำคัญของชีวิต ร่างกายของคนเราหล่อเลี้ยงด้วยชีวิต ปัจจัยที่สำคัญ คือ อาหาร บ้าน เสื้อผ้า ยารักษาโรค และเครื่องอำนวยความสะดวกต่อชีวิตต่าง ๆ ฯลฯ โดยทั่วไป สิ่งเหล่านี้คนเราจะได้มากก็ต้องทำการผลิตหรือการทำงานโดยใช้เครื่องมือในการทำมาหากินอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ที่ดิน พืช วัว ควาย ไถ จอบ เสียม เครื่องจักร โรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ เครื่องมือและผลผลิตถือเป็นทรัพย์สิน ผู้ผลิต ผู้หามาได้ ย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินนั้น โดยรัฐและสังคมจะรับรองโดยมีประเพณีและกฎหมายรับรองเป็นระบบกรรมสิทธิ์ต่าง ๆ

สิทธิในทรัพย์สินจึงเป็นสิทธิมนุษยชนที่นำมาซึ่งปัจจัยในการดำรงชีวิต มีรายได้ มีฐานะและศักดิ์ศรีในสังคม ทรัพย์สินของใคร ใครก็ย่อมแหงนหาง ถ้าทรัพย์สินที่เราหามาได้ถูกแย่งชิงไป สังคมจะมีแต่ความไม่สงบสุข บ้านเมืองปั่นป่วนวุ่นวาย เกิดการทำร้ายร่างกายเพื่อแย่งชิงทรัพย์สินกันอย่างกว้างขวาง

รัฐและสังคมจะต้องให้ความคุ้มครองปกป้องทรัพย์สินของพลเมืองเท่าที่จะทำได้ตั้งแต่ออกกฎหมาย วางนโยบาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติเรื่องเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้ในมาตรา 48 สรุปได้ว่า สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง และมาตรา 49 การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะทำได้ถ้ามีเหตุยกเว้นบางประการและต้องชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันสมควรแก่เจ้าของที่ดิน

เนื่องจากการได้มาซึ่งทรัพย์สินและรายได้ส่วนใหญ่ของคนเรามาจากการทำมาหากิน ในปัจจุบันเรียกว่าการประกอบอาชีพ ที่ผ่านมาประชาชนพลเมืองจะประกอบอาชีพ

ได้มากน้อยขึ้นกับความสามารถ ความถนัด ความต้องการ ความรู้ ความคิดเห็นของแต่ละคนอันสอดคล้องกับสภาพ เศรษฐกิจ สังคม เสรีภาพในการประกอบอาชีพ จึงเป็นสิทธิ ทางเศรษฐกิจ รัฐจะต้องเคารพ ค่าประกันเสรีภาพประการนี้ โดยการอนุญาต ส่งเสริม และอำนวยความสะดวก รวมทั้ง สร้างงานสร้างอาชีพให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง และที่สำคัญ รัฐจะต้องไม่ทำให้การประกอบอาชีพของพลเมืองโดยสุจริตมี อุปสรรค

เสรีภาพในการประกอบอาชีพได้รับการรับรองไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 อย่างน้อย 2 มาตรา คือ มาตรา 50 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบ กิจการ หรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และมาตรา 87 สรุปได้ว่า รัฐต้องสนับสนุนระบบเศรษฐกิจ แบบเสรีที่มีการกำกับดูแลให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม รวมทั้งยกเลิกและละเว้นการตรากฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ ควบคุมธุรกิจที่ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และต้องไม่ประกอบกิจการแข่งขันกับเอกชนเสียเอง

สิทธิทางการศึกษา

สิทธิมนุษยชนที่ทำให้มนุษย์มีความรู้ ความคิด และ สติปัญญา คือสิทธิทางการศึกษา และเสรีภาพทางวิชาการและ สิทธิที่จะรู้สิทธิที่สำคัญมากประการหนึ่งที่มนุษย์ขาดไม่ได้เลย ก็คือ สิทธิที่จะเรียนรู้และศึกษา ซึ่งเป็นสิทธิที่จะทำให้คนเรา ได้มีวิชาความรู้ ความคิด สติปัญญา ความสามารถในการ ประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตทางสังคม สิทธิการศึกษานี้ ไม่ได้หมายความว่าเพียงแต่การได้รับการศึกษาในระบบ หรือ การศึกษาในโรงเรียน มหาวิทยาลัย ที่มีหลักสูตร การวัดและ ประเมินผลที่แน่นอนเท่านั้น แต่รวมถึงการศึกษานอกระบบที่ จัดนอกโรงเรียน มีความยืดหยุ่นมากกว่าและมีความ สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละกลุ่ม อย่างไม่ก็ตามมนุษย์สามารถแสวงหาความรู้ได้ตลอดเวลา แม้ว่าจะเรียนจบการศึกษาในระบบสูงเพียงใดก็ตาม ซึ่งสิทธิ ด้านการศึกษาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

โดยทั่วไป ในการศึกษาเรียนรู้ไม่ว่าจะในหรือนอก ระบบ “วิชาความรู้” เป็นเพียงเงื่อนไขปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ถูกต้องมากน้อยเพียงใด นอกจากความรู้ ความสามารถอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องไม้เครื่องมือแล้ว ยังขึ้นกับ เสรีภาพของครู อาจารย์ และนักวิชาการเป็นสำคัญ ถ้าใคร มาปิดกั้นเสรีภาพทางวิชาการอย่างไม่มีเหตุผล หมายความว่า เป็นการปิดกั้นเสรีภาพทางวิชาการและโอกาสในการพัฒนา ความรู้ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้รองรับเสรีภาพทาง วิชาการไว้ในมาตรา 42

นอกจากนี้ ยังมีสิทธิประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับ สิทธิทางการศึกษาและเสรีภาพทางวิชาการและสิทธิทั้งหลาย ทั้งปวง คือ สิทธิที่จะรู้ข้อมูลข่าวสาร เพราะเป็นสิทธิที่จะทำให้ คนเราซึ่งเป็นพลเมือง ได้รู้ว่าทางการบ้านเมือง องค์กรทาง เศรษฐกิจและสังคมจะทำอะไร หรือกำลังทำอะไร สิ่งนั้นจะมี ผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตนมากน้อยเพียงใด สิทธิที่จะรู้ ข้อมูลข่าวสารเป็นสิทธิที่จะทำให้คนเราหู - ตาสว่าง และ ปกป้องสิทธิของเราได้มากขึ้น การที่หน่วยงานรัฐจะทำสิ่งใด

ที่กระทบสิทธิของเราก็จะต้องเป็นไปอย่างรอบคอบและ พิจารณาอย่างรอบด้านมากขึ้น การจะเวนคืนที่ดินหรือการ จะสร้างโครงการพัฒนาใด รัฐก็ต้องให้ข้อมูลข่าวสารที่ เกี่ยวข้องเสียก่อน หรือถ้าหน่วยงานรัฐไม่แจ้งข้อมูลให้ทราบ เราก็มีสิทธิที่จะขอข้อมูลข่าวสารที่รัฐครอบครองได้ ไม่ว่าจะ เป็นที่ตั้งโครงการ ความจำเป็นต้องมีโครงการ แผนผัง แผนที่ รายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสังคม ฯลฯ สิทธิดังกล่าว บัญญัติไว้ในมาตรา 58 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

สิทธิมนุษยชนที่ส่งผลต่อสังคมและชีวิตความเป็นอยู่

สิทธิมนุษยชนด้านการเมือง มนุษย์เราเกิดและมี ชีวิตอยู่ในสังคม ทุกคนไม่สามารถดำรงชีวิตได้เพียงลำพัง ที่ ผ่านมาสังคมทุกประเทศจะอยู่ภายใต้การปกครองที่เรียกว่า “รัฐ” ชีวิตมนุษย์จะดีหรือไม่ดี หรือเป็นอย่างไรรู้ขึ้นอยู่กับ ระบบการปกครอง กฎหมาย และการเมืองของรัฐ ใน ประวัติศาสตร์อันยาวนานในทุกสังคม ทุกประเทศจะมีกลุ่ม สองกลุ่ม คือผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง ผู้ปกครอง เป็น

ผู้ปกครอง ผู้ออกกฎหมาย และจัดกิจการบ้านเมือง กลุ่มผู้ถูกปกครอง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประชาชนพลเมืองจะไม่มีสิทธิทางการเมืองใด ๆ

แต่ในยุคต่อ ๆ มาจากการต่อสู้ของประชาชน เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิทางการเมือง โดยเฉพาะเสรีภาพและประชาธิปไตย ทำให้รัฐค่อย ๆ ให้ประชาชนพลเมืองมีสิทธิทางการเมือง เช่น เสรีภาพในการชุมนุม เสรีภาพในการร่วมกันเป็นองค์กรและพรรคการเมือง สิทธิเสมอภาคตามกฎหมาย สิทธิเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกขององค์กรนิติบัญญัติและบริหาร สิทธิในการปกครองตนเอง สิทธิร้องทุกข์ สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ ฯลฯ สิทธิทางการเมืองเป็นสิทธิในการกำหนดเจตจำนงหรือโชคชะตาอนาคตของตนเอง และกำหนดทิศทางของสังคมและประเทศอันจะทำให้การเมือง การบริหารประเทศเป็นไปในทางที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

สิทธิทางการเมืองพื้นฐานถือเป็นสิทธิมนุษยชนซึ่งสหประชาชาติได้นำมากำหนดไว้ในกติการะหว่างประเทศ

ว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1996 และรัฐธรรมนูญของประเทศไทยฉบับปัจจุบันมีบทบัญญัติรับรองสิทธิทางการเมืองไว้หลายมาตรา อาทิ มาตรา 39 เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การสื่อความหมาย มาตรา 44 เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ มาตรา 45 เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์กรมหาชน มาตรา 47 เสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง

สิทธิมนุษยชนด้านการเมือง ก็เหมือนกับสิทธิมนุษยชนด้านอื่น ๆ จะถูกรับรองและจำกัดโดยระบบการเมืองกฎหมาย และจารีตประเพณีของสังคม

สิทธิสตรี : รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกับบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิสตรี

สตรีเป็นประชากรครึ่งหนึ่งของทุกสังคมและโลก ถ้าโลกนี้ขาดเพศหญิง มวลมนุษยชาติจะไม่สามารถดำรงเผ่าพันธุ์หรือมีชีวิตต่อไปได้เลย ผู้หญิงเป็นเพศมารดา เป็นทั้ง

แม่ผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดู อบรมบ่มนิสัยลูก เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งของครอบครัว เป็นกำลังการผลิต และกิจกรรมของชุมชนและสังคมทุกประเทศ

แต่ทว่า ตั้งแต่สมัยโบราณถึงปัจจุบันสภาพและสถานภาพของสตรีจะต่ำต้อยด้อยค่า ไม่เสมอภาคเท่าเทียมชาย และกีดกันทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง สภาพดังกล่าวถือว่าไม่เคารพสิทธิมนุษยชนของสตรีในทุกสังคม จึงมีการลุกขึ้นเรียกร้องสิทธิสตรี รัฐและสังคมประเทศต่าง ๆ ค่อย ๆ ยอมรับฐานะและบทบาทของสตรี สิทธิสตรีในระดับสากล มีการออกอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979 (พ.ศ. 2522) ซึ่งประเทศไทยได้รับรองอนุสัญญาฯ ดังกล่าวไว้ สิทธิสตรีได้รับการคุ้มครองอย่างน้อยก็ไม่ให้ถูกเลือกปฏิบัติ และเสมอภาคเท่าเทียมกันในการทำงาน ค่าจ้าง การประกันสังคม การตัดสินใจมีบุตร สิทธิในการพัฒนา ทั้งการเลือกตั้ง การรับตำแหน่ง การปฏิบัติหน้าที่ราชการในทุก ๆ ระดับ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีมาตรการพิเศษที่เอื้อให้คุ้มครองสิทธิสตรี เช่น การให้บริการสำหรับสตรีที่มีครรภ์

กล่าวเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้รับรองคุ้มครองสิทธิสตรีไว้หลายมาตรา มาตราที่สำคัญอย่างมาก อาทิ มาตรา 30 ที่มีใจความว่า บุรุษและสตรีมีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย จะเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อสตรีไม่ได้ และที่สำคัญคือการมีมาตรการที่กำหนดขึ้นเป็นพิเศษเพื่อสตรีถูกเอาเปรียบอย่างมากและอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีอีกหลายมาตราที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิสตรี ไม่ว่าจะเป็นด้านแรงงาน รวมถึงการยกเว้นกฎหมายที่เกี่ยวกับสตรีก็ต้องมีตัวแทนที่ประกอบด้วยสตรีอยู่ด้วย

สิทธิเด็ก : ทำไมต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและคุ้มครอง

ปัจจุบันผู้คนทั้งหลายโดยเฉพาะผู้ใหญ่ จะมีความคิดเห็นให้เด็กเคารพขนบอบผู้ใหญ่ ห้ามได้เถียง ห้ามแสดงความคิดเห็นถ้าผู้ใหญ่ไม่ได้ถาม เด็กไม่ควรเลือกที่จะเรียนหรือทำงานอะไรได้ด้วยตัวเองจะต้องขึ้นต่อพ่อแม่ผู้ใหญ่ ฯลฯ ด้วยมองว่าเป็นเด็ก เดียงสา ไม่มีความรู้ ความคิด

สติปัญญา ความสามารถ แทนที่มองเด็กในฐานะเป็นมนุษย์ที่มีความรู้ ความคิด ความสามารถในการพัฒนาตนเองได้ ความคิดของเด็กบ่อยครั้งที่เป็นความคิดที่ดี มีประโยชน์ ถ้าผู้ใหญ่มองข้ามความคิดเด็กไปก็อาจทำให้เสียโอกาสในการได้รับความเห็นที่ดี ๆ ไปอย่างน่าเสียดาย

เด็ก ไม่ว่าจะเป็ลูก เป็นหลานของเราเป็นมนุษย์ย่อมมีสิทธิความเป็นมนุษย์เหมือนกับผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่จะต้องเคารพ ส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิเด็ก ซึ่งมีมากมายหลายประการ สิทธิดังกล่าวได้รับการรับรองคำประกันโดยกฎหมายทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ ในระดับโลกก็มีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ที่เน้นการไม่เลือกปฏิบัติ ประโยชน์สูงสุดของเด็ก สิทธิในการมีชีวิต การอยู่รอดและการพัฒนา การเคารพความคิดเห็นของเด็ก โดยมีเนื้อหาในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กตั้งแต่สิทธิที่จะมีสัญชาติ และได้รับการเลี้ยงดู

สิทธิของคนพิการ : การส่งเสริมและคุ้มครอง

ในสังคม จะมีคนจำนวนหนึ่งที่โชคร้ายเกิดมาพิการหรือต้องพิการด้วยสาเหตุต่าง ๆ กลายเป็นผู้พิการ ซึ่งจะ

ดำรงชีวิตอย่างทุกข์ยากลำบาก โดยเฉพาะเป็นผู้ที่ด้อยโอกาสแทบทุกด้าน ไม่สามารถเข้าถึง มีสิทธิและใช้สิทธิอย่างคนทั่วไปด้วยสภาพทางร่างกายและจิตใจที่เป็นอุปสรรค ไม่ว่าจะเป็นการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สิทธิในการทำงานการศึกษา สาธารณสุข ฯลฯ ทั้ง ๆ ที่ผู้ที่พิการเป็นมนุษย์ย่อมมีสิทธิความเป็นมนุษย์เหมือนกับคนปกติ

ในประเทศไทยมีผู้พิการจำนวนค่อนข้างมาก ในอดีตผู้พิการจะไม่ค่อยได้รับการดูแลจากรัฐและสังคม จนกระทั่งเมื่อมีพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ในปี พ.ศ.2534 ผู้พิการจึงค่อย ๆ ได้รับการคุ้มครอง การสงเคราะห์ การพัฒนา การฟื้นฟูสมรรถภาพ และได้รับการคำประกันสิทธิจากรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันโดยเฉพาะจาก มาตรา 55 “บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ “

แม้ว่ากฎหมายและนโยบายมีการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิคนพิการมากขึ้นกว่าในอดีต แต่ในทางปฏิบัติ

คนพิการก็ยังไม่ถึงสิทธิเหมือนคนทั่ว ๆ ไป คนพิการอีกจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิอย่างเพียงพอ กระทรวงสาธารณสุขได้สำรวจพบว่าประเทศไทยมีคนพิการกว่า 4.8 ล้านคน แต่มีพิการที่ขึ้นทะเบียนกับกรมประชาสงเคราะห์เพียง 1.6 แสนคนเท่านั้น คนที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนก็จะเสียสิทธิอีกหลายประการ คนพิการควรมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษา การมีงานทำ ได้รับการรักษาพยาบาล ได้รับการช่วยเหลือในสวัสดิการต่าง ๆ รวมถึงเครื่องมือเครื่องมือเพื่อช่วยในการเดินทาง

สิทธิของชาวไทยภูเขา

ชาวไทยภูเขา เป็นความจริงอย่างหนึ่งว่าประเทศส่วนใหญ่มิได้ประกอบด้วยคนชนชาติเดียว หากมีหลายชนชาติ หลายเชื้อชาติ ในอดีตอันยาวนานจะมีการแบ่งแยกประชากรเป็นพลเมืองคนต่างด้าว เป็นประชาธิปไตยยอมรับสิทธิมนุษยชน และสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน คนภายในประเทศต่าง ๆ จึงมีสิทธิมากขึ้น อย่างในประเทศไทย

กลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่บนพื้นที่สูงที่เรียกว่าชาวไทยภูเขา เช่น ปกาเกอญอ (กะเหรี่ยง) ม้ง เมี่ยน อาข่า ลีซู ลัวะ ฯลฯ มีสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมืองมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังเป็นกลุ่มหนึ่งในการเข้าถึงและใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ สิทธิตามกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ได้รับรองและคุ้มครองสิทธิบุคคล ซึ่งหมายรวมถึงสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยหลายมาตรา โดยเฉพาะมาตรา 4 วรรค คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิเสรีภาพของบุคคล มาตรา 30 ว่าด้วยความเสมอภาค และห้ามเลือกปฏิบัติ และมาตรา 46 สิทธิชุมชนดั้งเดิมในการอยู่กับป่า รักษาป่า ฯลฯ

ชาวไทยภูเขาจำนวนมากอาศัยอยู่ในแผ่นดินไทยมายาวนานหลายชั่วอายุคน แต่ก็มีที่อพยพข้ามเข้ามาจากการสำรวจชาวไทยภูเขาหลายครั้งตั้งแต่ พ.ศ. 2512 – 2542 มีจำนวนรวม 1,033,931 คน แต่ได้สัญชาติไทยจำนวน 235,025 คน ยังมีชาวไทยภูเขาอีกจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการสำรวจและรับสัญชาติไทย เนื่องจากตั้งบ้านเรือนบนภูเขา

ทางราชการไปถึงได้ยากลำบาก และที่สำคัญชาวไทยภูเขาส่วนใหญ่ไม่รู้และไม่เห็นความจำเป็นของการมีเอกสารราชการ ไม่ว่าจะเป็นบัตรประชาชน ทะเบียนบ้าน จึงมีอยู่มากที่ไม่มีเอกสารใด ๆ เลยที่จะพิสูจน์ให้รู้ได้ว่าเป็นคนไทยหรือไม่

ต่อมา เมื่อสังคมมีความสลับซับซ้อน เอกสารราชการมีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิต เอกสารจึงเริ่มมีความสำคัญต่อชาวไทยภูเขามาก ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือชาวไทยภูเขาจำนวนมากไม่มีเอกสารใด ๆ ไปพิสูจน์ให้ราชการเชื่อได้ว่าเป็นคนไทย สิ่งที่มีก็คือพยานบุคคล แต่ก็ยังเป็นหลักฐานที่ราชการไม่ให้น้ำหนักมากนัก ชาวไทยภูเขาจึงถูกมองว่าเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมายที่พร้อมจะถูกผลักดันให้ออกจากประเทศไทยได้เสมอ ถ้าไม่มีมติคณะรัฐมนตรีผ่อนผันให้อาศัยอยู่ได้ปีต่อปี

ปัญหาที่สำคัญอีกประการ คือราชการจำแนกแยกแยะได้ลำบากว่าเป็นชาวเขาที่เกิดในประเทศไทย เข้ามาในประเทศไทยนานแล้ว ประกอบกับปัญหาการคอร์รัปชันของราชการของชาวเขาที่เพิ่งอพยพเข้ามา โดยจ่ายเงินเพื่อซื้อ

บัตรประชาชน ยิ่งทำให้ปัญหาพัวพันกันจนแก้ไขได้ยากลำบาก เข้าไปอีก การที่ชาวไทยภูเขาไม่มีเอกสารพิสูจน์ตน ไม่มีเอกสารราชการจะเป็นสิทธิทางการศึกษาเล่าเรียน สิทธิด้านสาธารณสุขในการรักษาเมื่อเจ็บป่วย สิทธิในการอาศัยอยู่ในประเทศไทย เสรีภาพในการเดินทาง สิทธิในการทำนิติกรรมต่าง ๆ ชาวไทยภูเขาประสบปัญหาสิทธิทั้งหลายทั้งปวงที่กล่าวมา แล้วจะดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้อย่างไร แล้วจะดำรงชีวิตเหมือนคนทั่วไปได้อย่างไร

สิทธิในที่อยู่อาศัย

มนุษย์เกิดที่ไหน ถ้าเป็นในอดีตคำตอบก็คือเกิดในบ้าน แม้ในปัจจุบันคนส่วนใหญ่จะเกิดที่โรงพยาบาลแต่ก็มาเติบโตในบ้าน บ้านไม่ได้เป็นเพียงที่ซุกหัวนอนหรือที่อาศัยนอนเท่านั้น บ้านเกี่ยวข้องกับเราตลอดเวลา บ้านหรือที่อยู่อาศัยช่วยไม่ให้เราเปียกฝน กันร้อน กันหนาว เป็นที่พักผ่อน แม้กระทั่งยามทุกข์เราก็ใช้บ้านเป็นที่ปลดปล่อยความทุกข์ใจ บ้านยังใช้เป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เกี่ยวกับความเชื่อเกี่ยวกับครอบครัว ความรัก ความอบอุ่น ความมั่นคง ฯลฯ

การมีบ้านจึงเป็นสิทธิพื้นฐานหรือสิทธิมนุษยชนประการหนึ่ง ซึ่งได้รับการยอมรับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 25 กล่าวว่า ทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความเป็นอยู่ดีของตน และครอบครัว รวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ข้อ 11 กล่าวว่ารัฐจะประกันสิทธิในอาหาร เครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัย

เป็นที่น่าเสียดายที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ได้ชื่อว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ดีที่สุดฉบับหนึ่งของประเทศไทย ไม่ได้พูดถึงสิทธิในที่อาศัยอย่างชัดเจน กล่าวแต่เพียงว่า “รัฐต้องจัดระบบการถือครองที่ดินและการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม...” ไว้ในหมวดแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ แต่ทว่า ในทุกประเทศ รวมทั้งประเทศไทยมีผู้คนจำนวนค่อนข้างมากไม่มีบ้านที่อยู่อาศัยของตนเอง ต้องเช่าจำนวนไม่น้อยเป็นคนไร้บ้านต้องเร่ร่อนหาที่ซุกหัวนอนเป็นคืน ๆ ไป

สิทธิด้านการมีส่วนร่วม

ประชาชนมีสิทธิมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารประเทศ เพื่อให้เป็นไปอย่างถูกต้อง สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคม และเพื่อปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

มีสิทธิหลายประการ อาทิ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การถอดถอนผู้ใช้อำนาจอรัฐ และสิทธิกำหนดนโยบาย เป็นต้น

การปกครองและบริหารประเทศโดยรัฐมีความแตกต่างกันไปตามแต่ยุคสมัย ยุคใดที่ปกครองโดยเน้นประชาธิปไตย สิทธิในการมีส่วนร่วมก็จะแทรกซึมไปในทุกระดับของรัฐและสังคม การบริหารบ้านเมืองโดยเน้นการผูกขาดอำนาจ รวมศูนย์อำนาจเป็นที่ทราบกันดีว่าก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี การมีส่วนร่วมในการบริหารบ้านเมืองในทุกๆระดับจึงเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงมีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารประเทศหลายมาตรา อาทิ **มาตรา 43** การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน... **มาตรา 46** บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมมีสิทธิอนุรักษ์และมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ... ด้านสาธารณสุข **มาตรา 52** วรรคสอง การบริการทางสาธารณสุขของรัฐต้องเป็นไปอย่างทั่วถึง...โดยจะต้องส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนมีส่วนร่วมเท่าที่จะทำได้

มาตรา 56 วรรคแรก สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา... วรรคสอง การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมต้องให้องค์การอิสระให้ความเห็นรวมถึง**มาตรา 57** ด้านผู้บริโภคที่ต้องมีองค์การอิสระให้ความเห็นในการตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับ นอกจากนี้ยังมีสิทธิ

ในการประชาสัมพันธ์ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจส่งผลกระทบต่อประชาชน ใน**มาตรา 59 มาตรา 60** เรามีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครอง **มาตรา 61** เรามีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้แจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันสมควรนอกจากในหมวดสิทธิเสรีภาพ ในหมวดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ เป็นหน้าที่ของรัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง...ใน**มาตรา 76** และเรายังมีสิทธิในอีกหลายประการที่บัญญัติไว้ในหมวดอื่นๆ ของรัฐธรรมนูญ อาทิ **มาตรา 170** ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนมีสิทธิเข้าชื่อเสนอกฎหมาย **มาตรา 304** ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนมีสิทธิเข้าชื่อถอดถอนผู้ใช้อำนาจรัฐ เป็นต้น

สิทธิในการออกเสียงประชามติ

การปกครองระบบประชาธิปไตยในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เป็นประชาธิปไตยตัวแทน โดยประชาชนจะเลือกเข้าไป

เป็นผู้ออกกฎหมายและเป็นรัฐบาลบริหารประเทศ แต่เนื่องจากประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ระบบตัวแทนไม่อาจทำให้ประชาชนแสดงความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้อย่างเต็มที่ จึงมีแนวคิดระบบการออกเสียงประชามติ เพื่อให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นหรือร่วมตัดสินใจในการดำเนินกิจการสำคัญๆ ของประเทศ การออกเสียงประชามติจึงเป็นกระบวนการสำคัญกระบวนการหนึ่ง ที่ถูกนำเข้ามาเป็นส่วนส่งเสริมทฤษฎีตัวแทนของประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม และใช้อำนาจอธิปไตยได้ด้วยตัวเอง ซึ่งในปัจจุบันหลายประเทศ เช่น กลุ่มประชาคมยุโรป สหรัฐอเมริกา บราซิล อุรุกวัย ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น ได้เคยจัดการให้ประชาชนออกเสียงประชามติในร่างรัฐธรรมนูญ ร่างกฎหมาย สนธิสัญญา หรือข้อตกลงระหว่างประเทศ ฯลฯ

การออกเสียงประชามติ จึงเป็นสิทธิทางการเมืองที่สำคัญประการหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้รับรองสิทธิประการนี้ ตามมาตรา 214 ที่กำหนดไว้ว่า “ในกรณีที่

คณะรัฐมนตรีเห็นว่า กิจการในเรื่องใดอาจจะกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน นายกรัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี อาจปรึกษาประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานวุฒิสภา เพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้มีการออกเสียงประชามติได้”

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พระราชบัญญัติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ซึ่งสามารถสรุปเป็นภารกิจหลัก 3 ประการ ดังนี้

1. **ส่งเสริม เผยแพร่** ความคิด ความเข้าใจ สิทธิมนุษยชนเพื่อให้รัฐ สังคม และบุคคลเคารพ ปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ การเผยแพร่ความคิดสิทธิมนุษยชนมุ่งที่จะเสริมความคิด ความรู้สึก จิตวิญญาณของผู้คน ให้มองคนเป็นคน ไม่ใช่ปฏิบัติต่อกันเหมือนสัตว์หรือสิ่งของ และมองถึงมาตรฐานขั้นต่ำของคนในการดำรงชีพว่าอย่างน้อยต้องมีที่ดิน เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ยารักษาโรค หรือที่เราเรียกกันว่าปัจจัยสี่

2. **ตรวจสอบและรายงาน** การกระทำ หรือ การละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือ อันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคล หรือหน่วยงานที่กระทำ หรือละเลยการคุ้มครองสิทธิของผู้คนเป็นการแก้ไข เยียวยาเป็นราย ๆ ไป เป็นเหมือนเรื่องเร่งด่วนที่จะช่วยบรรเทาทุกข์ร้อนให้เบาบางลงไป

3. **เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอ** ในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ข้อเสนอต่าง ๆ ที่เสนอไปเป็นการผลักดันหรือการขับเคลื่อนในเชิงนโยบายซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก เป็นการคอยกระตุ้นให้ภาครัฐบริหารประเทศโดยคำนึงถึงสิทธิของเรา ถ้าภาครัฐหลงลืมไป หรือ ออกนโยบายที่ละเมิดสิทธิผู้คน คณะกรรมการสิทธิฯ ก็คอยช่วยตักเตือนโดยคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นตัวตั้ง

ในการปฏิบัติตามอำนาจที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจเรียกเอกสาร หรือหลักฐานที่

เกี่ยวข้องกับบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ด้วยคำ รวมทั้งมีอำนาจอื่นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติ

จะร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้อย่างไร

ผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน สามารถร้องเรียนได้หลายวิธี โดยที่คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งในที่นี้จะเน้นการตรวจสอบการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ทุกคนที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนประการใดประการหนึ่งไม่ว่าจะเป็นถูกทุบ ตบ ตี ทำทารุณ ถูกฆ่า ถูกไล่ที่ ห้ามพูด ห้ามแสดงความคิดเห็น ฯลฯ ให้ร้องเรียนมาได้ที่คณะกรรมการ หรือสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

บุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้แทน และผู้พบเห็นการละเมิด ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการ ฯ หรือสำนักงาน ซึ่งทำได้หลายวิธี เช่น การร้องเรียนด้วยวาจา

ทางโทรศัพท์ มาร้องเรียนด้วยตนเอง หรือทำเป็นหนังสือคำร้องดังกล่าวจะยื่นที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียน e - Mail หรือจะยื่นต่อกรรมการคนใดคนหนึ่ง หรือองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน ฯ เพื่อส่งต่อไปยังสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ฯ ก็ได้

นอกจากนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ฯ สามารถเข้าไปตรวจสอบการละเมิดมนุษยชนได้เองโดยไม่ต้องมีคำร้องเรียนจากผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ดำเนินการตาม พระราชบัญญัติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ฯ โดยจะตรวจสอบจากผู้ร้อง และผู้ถูกร้อง และเปิดโอกาสให้ผู้ร้องและผู้ถูกร้องชี้แจงรายละเอียด เสนอพยานหลักฐาน รวมทั้งทนายความ หรือที่ปรึกษาของตนมาให้ถ้อยคำ และหากในระหว่างการพิจารณาตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ถ้าคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ฯ เห็นว่าอาจดำเนินการไต่สวน เพื่อให้ผู้กระทำความผิด ยินยอมและหากการตกลงนั้นอยู่ในกรอบของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ต่อมาหากไม่เป็นไปตามข้อตกลงดังกล่าว

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ฯ จะดำเนินการพิจารณาตรวจสอบต่อไป

เมื่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ดำเนินการตรวจสอบเสร็จสิ้นแล้ว มีมติได้เป็นสองแนว คือ เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและไม่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ฯ ถ้าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ฯ จะทำรายงานเสนอมาตรการแก้ไขปัญหาให้หน่วยงาน หรือบุคคลที่มีหน้าที่ไปปฏิบัติภายในระยะเวลาที่กำหนด หากไม่มีการแก้ไขจะรายงานนายกรัฐมนตรีเพื่อสั่งการต่อไป ถ้ายังไม่มีการดำเนินการอีกก็รายงานต่อรัฐสภาโดยอาจให้มีการเผยแพร่ต่อสาธารณชนด้วย กรณีที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนแต่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ไม่เป็นธรรม คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ฯ อาจกำหนดแนวทางแก้ไขและแจ้งให้บุคคล หรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการ หากไม่มีการแก้ไขก็จะมีขั้นตอนเหมือนกับกรณีแรก

การบริหารจัดการของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

การดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ หรือภารกิจทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งมีฐานะเป็นส่วนราชการสังกัดรัฐสภา รับผิดชอบงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน รับคำร้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการ และการดำเนินการสืบสวน หรือตรวจสอบคำร้อง รวมถึงศึกษาและสนับสนุนให้มีการศึกษาเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ตลอดจนประสานงานกับหน่วยราชการ องค์กรเอกชน หรือองค์กรอื่น ๆ ในด้านสิทธิมนุษยชน โดยมีเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ฯ เป็นผู้รับผิดชอบ การปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ขึ้นตรงต่อประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งเป็นข้าราชการรัฐสภาสามัญตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา

“...ในสังคมและประเทศที่ทุกคนต่างเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพซึ่งกันและกัน เช่น สามีเคารพสิทธิของภรรยา ภรรยาเคารพสิทธิของสามี ข้าราชการเคารพสิทธิของประชาชน ประชาชนเคารพสิทธิของข้าราชการ นายจ้างเคารพสิทธิของลูกจ้าง ลูกจ้างเคารพสิทธิของนายจ้าง พ่อค้าเคารพสิทธิของผู้บริโภค ผู้บริโภคเคารพสิทธิของพ่อค้า ฯลฯ สังคมและประเทศนั้นจะไม่มีปัญหาความขัดแย้ง แย่งชิง ช่มเหง รังแก เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน หรือหากมีก็จะน้อยและแก้ไขได้ง่าย...”
